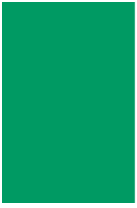

Štát - Írsko (Írsko) :

Dejiny

Roku 1801 - zákon o únii začlenil Írsko do Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Írska.

V rokoch 1845-1846 - zasiahol krajinu zemiakový hlad. Mal za následok milión úmrtí a približne milión ľudí emigrovalo.

Roku 1858 - v Dubline bolo založené Jamesom Stephensom (1825-1901) Írske republikánske bratstvo.

Roku 1865 - britská vláda zatkla členov republikánskeho hnutia.

Roku 1867 - povstanie vedené Foniánskou spoločnosťou bolo potlačené.

Roku 1870 - bolo založené hnutie za samosprávu (Home Rule).

Roku 1882 - ministerský predseda Írska Lord Frederick Cavendish (1836-1882) a podpredseda Thomas Henry Burke (1829-1882) boli zavraždení vo Phoenix parku v Dubline.

Roku 1902 - Arthur Griffith (1872-1922) založil stranu Sinn Féin.

Roku 1905 - unionisti vytvorili dočasnú vládu pre nezávislé spravovanie Ulsteru (Severného Írska), formovali sa „írski dobrovoľníci“.

Roku 1912 - vznikla Ulsterská dobrovoľnícka jednotka, ktorá dovážala zbrane z Nemecka.

Roku 1914 - britská vláda schválila Zákon o írskej autonómii (*Home Rule Bill*).

Roku 1916 - Veľkonočné povstanie = nacionalisti obsadili hlavnú poštu a žiadali vyhlásenie republiky. Povstanie potlačila britská armáda a jeho 15 vodcov bolo popravených.

Roku 1918 - Sinn Féin získala väčšinu írskych kresiel v britskom parlamente a vyhlásila samostatný írsky parlament (Dáil Éireann). Írsky dobrovoľníci sa pretransformovali na Írsku republikánsku armádu (IRA).

Roku 1919 - írsky parlament vyhlásil nezávislosť Írska, začala vojna medzi IRA a britskými jednotkami.

Roku 1920 - írsky parlament odmietol rozdelenie Írska. Británia vyslala posily do Írska.

Roku 1921 - prímerie medzi IRA a britskými jednotkami. Na základe anglo-írskej zmluvy vznikol Írsky slobodný štát. Severná časť Írska sa stala súčasťou Veľkej Británie. V strane Sinn Féin nastali rozpory.

Roku 1922 - Írsky slobodný štát získal štatút domínia, lídri Sinn Féin odmietli alianciu s Britániou a neobsadili svoje kreslá v spoločnom parlamente. Vypukla občianska vojna.

Roku 1926 - odtrhnutí členovia Sinn Féin si založili stranu Fianna Fáil pod vedením Eamona de Valeru (1882-1975).

Roku 1932 - strana Fianna Fáil vyhrala parlamentné voľby a vyostrili sa vzťahy s Britániou.

Roku 1937 - bola dosiahnutá nezávislosť.

Roku 1949 - Írsko opustilo britské Spoločenstvo (*Commonwealth*), bola vyhlásená Írska republika.

Roku 1973 - Írsko vstúpilo do Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS), strana Fianna Fáil bola po štyridsiatych rokoch porazená vo voľbách.

Roku 1977 - strana Fianna Fáil sa vrátila k moci, predsedom vlády sa stal Jack Lynch (1917-1999).

Roku 1979 - predseda vlády Lynch rezignoval, premiérske kreslo obsadil Charles Haughey (1925-2006).

Roku 1981 - Garrett Fitzgerald (1926-2011) zostavil koaličnú vládu.

Roku 1983 - vzniklo Nové írské fórum, ktoré bolo Britmi odmietnuté.

Roku 1985 - na základe zmluvy s Veľkou Britániou vznikla Dozorná rada pre Severné Írsko.

Roku 1986 - ulsterskí unionisti protestovali proti anglo-írskej dohode.

Roku 1987 - Haughey vyhral voľby.

Roku 1990 - Mary Robinsonová (1944) obsadila prezidentské kreslo.

Roku 1992 - Haughey rezignoval po strate parlamentnej väčšiny, lídrom strany Fianna Fáil a zároveň aj predsedom vlády sa stal Albert Reynolds (1932). Ľudovým hlasovaním bola schválená Maastrichtská zmluva.

Roku 1993 - vznikla koalícia Fianna Fáil - Labouristi. Deklarácia s Downing Street sľúbila zastavenie nepokojov v Severnom Írsku. Konali sa mierové zhromaždenia v Dubline.

Roku 1994 - IRA zastavila útoky, Reynolds rezignoval a predsedom vlády sa stal John Bruton (1947).

Roku 1996 - IRA pokračovala v teroristickej taktike.

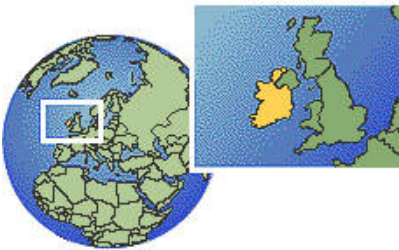
Roku 1997 - IRA znovu ohlásila zloženie zbraní, pokračujú mierové pohovory. Mary McAleeseová vyhrala prezidentské voľby.

Roku 1998 - bola schválená mierová dohoda.

Íri

Keltský národ v Írsku (Írska republika a Severné Írsko), časť ich žije aj v Anglicku a Škótsku. V dôsledku masovej emigrácie v 19. a na začiatku 20. storočia, žijú silné menšiny najmä v Spojených štátoch amerických (USA), Kanade, Austrálii a inde. Väčšina Írov je bilingválna (írština a angličtina), po írsky hovorí iba malé percento obyvateľov. Írština patrí ku goidelskej skupine keltskej vetvy indoeurópskej rodiny. V staroveku používali vlastné hláskové písmo, tzv. ogham; od 7. storočia sa píše latinkou (najstaršie písomné pamiatky sa zachovali z 8. storočia). Veriaci sú väčšinou katolíci, časť sú protestanti (hlavne v Severnom Írsku); christianizovaní boli od 5. storočia. Sú potomkovia keltských kmeňov. V 4.-6. storočí n.l. časť Keltov odišla do Škótska (Gaelovia, Škóti), zbytok vytvoril v priebehu 8.-12. storočia írsku národnosť, na jej etnické zloženie mali vplyv Normani (od 9. storočia) a Anglosasi (od 12. storočia). Ako národ sa Íri formovali v 18.-19. storočí v priebehu odboja proti britskej nadvláde. Dodnes sa udržiavajú niektoré prvky tradičnej kultúry a spôsob života (napríklad systém osídlenia, tzv. bail: forma susedskej občiny a súčasne i administratívna jednotka), do začiatku 19. storočia sa udržiavali aj zbytky rodového zriadenia.

Tradičným spôsobom obživy je poľnohospodárstvo, pastierstvo a rybolov, asi 1/3 Írov pracuje v priemysle.

· Anton Matula, László Mari, Ladislav Tolmáči, Terézia Tolmáčiová, *Lexikón štátov a území sveta*, MAPA Slovakia Bratislava 2001, ISBN 80-8067-023-4.

Zdroje obrázkov

- Vlajky prevzaté a upravené z: <http://www.statnevlajky.sk/>,
- Polohy štátov prevzaté a upravené z: <http://www.zemepis.com/A-Z.php>,
- Mapy prevzaté a upravené z: <http://www.ezilon.com/maps/>.